

KIRJALLINEN KYSYMYS 242/2013 vp

Vaate- ja tekstiilialan koulutuksen laatu

Eduskunnan puhemiehelle

Tekstiiliala on maailman neljänneksi suurin toimiala. Suomessa on kaikki osaaminen, jota tekstiili- ja muotialalla tarvitaan, mutta potentiaalia ei hyödynnetä riittävästi. Ruotsalaiset ovat osanneet paremmin vahvuksiensa kaupallistamisen. Tästä on osoituksena, että Ruotsin tekstiilialan vienti on yli nelinkertainen verrattuna Suomen noin 300 miljoonan euron tekstiilivientiin. Ruotsissa ala työllistää noin 40 000 henkeä ja Suomessa vain vähän alle 10 000. Meillä on kaikki samat perusedellytykset olemassa, mutta silti emme ole onnistuneet riittävän hyvin.

Tekstiili- ja vaatealaan suhtaudutaan Suomessa jokseenkin vähättelevästi, vaikka syytä tähän ei ole. Esimerkiksi espanjalainen Inditex ja ruotsalainen Hennes & Mauritz ovat kasvaneet valtaviksi yrityksiksi muodin vähittäiskaupan alalla panostamalla myynnin ja markkinoinnin osaamiseen. Hennes ja Mauritz työllistää 76 000 ihmistä, ja yrityksen liikevaihto on 16 miljardin euron luokkaa. Suomi hyötyy tällä hetkellä alan valtavasta potentiaalista aivan liian vähän.

Alan suurimmat ongelmat Suomessa liittyvät koulutukseen. Alalla on merkittävää ylikouluttamista, minkä vuoksi vastavalmistuneet eivät löydä koulutusta vastaavaa työtä. Toisaalta koulutuksen laatuun taas panostetaan liian vähän, mistä kertoo muun muassa se, että noin puolet toisen asteen tekstiili- ja vaatealan opiskelijoista keskeyttää opintonsa.

Tekstiili- ja vaatealan koulutusta on tarjolla jopa 46 oppilaitoksessa. Opetuksen laatu kärsii voimakkaasta hajauttamisesta, eikä opiskelijoi-

den motivaatiota ja tämän päivän tekstiili- ja muotialan tarpeita oteta huomioon opiskelussa. Hajanaisuuden lisäksi koulutuksen monipuolisuuteen kaikilla koulutusasteilla pitää panostaa niin, että alan viimeaikainen kehitys otetaan huomioon. Työllistäviä yrityksiä alalla on vain vähän, mutta silti koulutuspaikkojen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Työllistävien yritysten määrää pystytään nostamaan tekemällä koulutuksesta ja alasta nykyistä kiinnostavampia.

Ruotsissa alan korkean asteen koulutus on keskitetty tekstiilialan korkeakouluun. Osaamiskeskittymän muodostaminen on edesauttanut myös alan rahoitusta ja nuorten tekijöiden tukemista.

Koulutuksen ongelma on myös sen kapea-alaisuus. Me tarvitsemme Suomeen koulutusta, jossa yhdistyvät muoti, rahoitus, jakelu ja kansainvälisen markkinoinnin osaaminen. Tämä osaaminen muotialalta tällä hetkellä puuttuu, ja siihen voidaan vaikuttaa huomattavasti koulutuksen parantamisella.

Opetushallituksen tilaama tekstiili- ja vaateusalan koulutusselvitys valmistui viime vuonna. Yksi sen monista toimenpide-ehdotuksista on kehoitus toisen asteen vaatetus- ja tekstiilikaupan alan koulutusohjelman järjestämiseen. Tällä hetkellä opiskelusta puuttuu liiketaloudellinen puoli, joka on alan kannalta aivan keskeinen tekijä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

*Mitä koulutusjärjestelmän muutoksia
hallitus aikoo tehdä tekstiili-, vaate- ja*

*muotialan kasvuedellytyksien paranta-
miseksi?*

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 2013

Pia Kauma /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 242/2013 vp:

Mitä koulutusjärjestelmän muutoksia hallitus aikoo tehdä tekstiili-, vaate- ja muotialan kasvuedellytysten parantamiseksi

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus edistää suomalaisen työn ja yrittämisen kilpailukykyä avoimilla maailmanmarkkinoilla. Avainasemassa ovat ammattitaidon ja osaamisen vahvistaminen sekä houkuttelevan ja toimivan ympäristön luominen yrityksille. Hallitusohjelman tavoitteena on, että koulutus vastaa kaikilla koulutusasteilla kansakunnan sivistystarpeita ja työmarkkinoiden pitkän aikavälin tarpeita. Koulutuksen ennakoinnin avulla on tarkoitus ohjata koulutuksen ja tutkintojen rakenteita, sisältöjä sekä määrällistä tarjontaa.

Koulutuksen ennakointia on viime vuosina kehitetty voimakkaasti, ja ennakointituloksia hyödynnetään systemaattisesti, muun muassa koulutustarjonnan suuntaamisessa ja koulutuksen sisältöjen kehittämisessä. Määrällinen ennakointi on jo pitkään kuulunut osaksi opetushallinnon perustyötä. Laadullisen ennakkoinnin asiantuntijaelimenä on vuodesta 2011 lähtien toiminut koulutustoimikuntajärjestelmä, joka koostuu ohjausryhmästä ja 26 eri osaamis- ja toimialoja edustavista koulutustoimikunnista. Opetushallitus tukee koulutustoimikuntia laadullisessa ennakoinnissa. Laadullista koulutuksen sisältöjen ennakointia varten on kehitetty Euroopan sosiaali-

rahaston tuella valtakunnallinen ammatillisten osaamistarpeiden ennakointimalli (VOSE-malli), jota tullaan jatkossa käyttämään osaamistarpeiden ennakkoinnin menetelmänä. Määrällinen ja laadullinen koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointityö on koottu vuoden 2013 alusta samaan yksikköön Opetushallituksessa, jotta ennakkoinnin eri näkökulmat voidaan sovittaa yhteen ja vastata siten aiempaa paremmin työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin kaikilla koulutusasteilla. Lisäksi Opetushallitus kytkee koordinoimansa ennakointityön systemaattiseksi osaksi ammatillisen tutkintorakenteen kehittämistä ja tutkinnon perusteiden laadintaa, jolloin tekstiili- ja vaatetusalan koulutusselvityksen kaltaisissa ennakointihankkeissa tuotettu tieto voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon koulutus- ja tutkintojärjestelmän kehittämisessä. Laadullinen tieto osaamistarpeista toimii jatkossa syötteenä ammatillisten tutkintojen perusteiden uudistamiselle ja tutkintorakenteen kehittämiselle. Myös ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut tekevät ennakointityötä omalla alueellaan yhteistyössä alueen työelämän kanssa ja reagoivat tarvittaessa nopeastikin osaamistarpeiden muutoksiin.

Hallitusohjelman sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011—2016 mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö jatkaa tiiviissä yhteistyössä työelämän ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän uudistamista. Tavoitteena on aiempaa selkeämpi ja johdonmukaisempi sekä työelämän tarpeisiin paremmin vastaava tutkintorakenne ja tutkinnot. Ministeriö asetti ohjaus- ja työryhmän tutkintojärjestelmän kehittämistä varten keväällä 2012. Työ- ja ohjausryhmän tehtävänä on valmistella muutokset amma-

tillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskeviin säädöksiin ja määräyksiin niin, että uudistetut säädökset ja määräykset tulevat voimaan viimeistään vuonna 2014.

Ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämisen on edennyt aikataulun mukaisesti. Vuoden 2012 aikana on valmisteltu ammatillisten tutkintojen kokonaisuutta koskevia linjauksia sekä käynnistetty hallituksen esityksen valmistelutyö ohjausryhmän linjausten pohjalta. Opetushallituksen tilaamassa tekstiili- ja vaatetusalan koulutusselvityksessä "Ammattitaito on aina muodissa" esiin nousseet ongelmat, jotka koskevat alan peruskoulutuksen jakautumista kahteen eri koulutusalueella olevaan perustutkintoon, vaatetus- ja tekstiilikaupan osaamista tuottavan kokonaisuuden puuttumista tutkintojärjestelmästä sekä monipuolisen osaamisen ja eri alojen rajapinnoille syntyvän osaamisen kehittämistarvetta, on tarkoitus ottaa huomioon ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämistä koskevassa jatkovalmistelussa. Tutkintojärjestelmän joustavuutta tullaan mm. lisäämään niin, että kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin voidaan aiempaa joustavammin valita tutkinnon osia muista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista. Tämä auttaa vastaamaan myös moniin tekstiili- ja vaatetusalan osaamistarpeisiin. Eri alojen ammatti- ja erikoisammattitutkintoja kehitetään osana ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaisuutta.

Hallituksen tavoitteena on varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävä tarjonta ja kohdentaa se työmarkkinoiden pitkän aikavälin tarpeiden mukaisesti huolehtien samalla nuorisoikäluokan kehityksen ja aikuisväestön osaamistason kannalta riittävästä alakohtaisesta ja alueellisesta tarjonnasta. Samassa yhteydessä jatketaan ammatillisen koulutuksen järjestäjäjärakenteen ja toimipisteverkon rakenteellista kehittämistä ministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisenä vuoropuheluna. Tavoitteena on parantaa koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta sekä varmistaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat sekä yksilön että työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen kannalta riittävän vahvoja toimijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja

amatillisen koulutuksen järjestäjien välinen vuorovaikutteinen prosessi käynnistyi marraskuussa 2012, ja se on tarkoitus saada päätökseen kesäkuussa 2013. Tässä yhteydessä tulee tarkasteluun eri alojen, myös tekstiili- ja vaatetusalan, ammatillisen koulutuksen tarjonta Suomessa. Tarvittaessa ministeriö voi tehdä koulutustarjonnan sopeuttamisen edellyttämiä yksipuolisia järjestämisluvan peruuttamista koskevia päätöksiä, joiden perusteena ovat koulutustarve tai ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen.

Osana eri koulutusasteiden rakenteellista kehittämistä tiivistetään toisen asteen oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä ja yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Tavoitteena on edistää oppilaitos- ja korkeakoulurajat ylittävää tilojen, tukipalvelujen ja opettajaresurssien yhteiskäyttöä, jotta voidaan turvata koulutuksen alueellinen saatavuus ja laatu etenkin tekstiili- ja vaatetusalan kaltaisilla aloilla, joissa koulutusta toteutetaan osittain hyvin pienissä yksiköissä. Myös koulutuksen työelämäyhteyksiä vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla koulutuksen työelämälähtöisyyden lisäämiseksi. Ammatillisessa koulutuksessa on vahvistettu työpaikalla tapahtuvan opiskelun roolia sekä työvaltaisten oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien käyttöä mm. laajentamalla työssäoppimista yli 20 opintoviikon minimin, rakentamalla yksilöllisiä opintopolkuja yhdistämällä oppilaitosmuotoista opiskelua ja oppisopimuskoulutusta sekä kehittämällä oppisopimuskoulutusta ja sen laatua.

Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen tavoitteena on koota osaamista entistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, joissa toiminnan laadun kehittymiselle on parhaat edellytykset. Erityisesti pienten alojen kohdalla korkeakoulujen työnjako on tästä näkökulmasta perusteltua. Ammattikorkeakoulujen toimilupa-uudistuksen yhteydessä on tarkoitus edistää korkeakoulujen profiloitumista vahvuusalueilleen. Koulutusvastuista on tarkoitus säätää siten, että ammattikorkeakoulun koulutusvastuu määrittyy tutkintojen ja tutkintonimikkeiden kautta. Nykyisestä koulutusohjelmapäätöksenteosta on tarkoitus luopua. Koulutusvastuiden nykyistä joustavampi määrittely an-

taa ammattikorkeakouluille paremmat mahdollisuudet sovittaa koulutustarjontaa työelämän tarpeiden mukaisesti. Ammattikorkeakoulujen reagoitiherkkyyttä kasvattamalla voidaan vastata työelämän nopeastikin muuttuviin tarpeisiin.

Tekstiili- ja vaatetusalan koulutusta antavat korkeakoulut ovat opetussuunnitelmatyössään huomioineet alan muuttuvat tarpeet ja alan kehittymisen edellytykset. Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulussa alan osaamistarpeita on

kartoitettu monipuolisen ja laajan työelämäyhteistyön kautta. Ammattikorkeakoulun paperi-, tekstiili- ja kemiantekniikan koulutusohjelmassa on mahdollisuus suuntautua tekstiilitekniikkaan. Uusi opetussuunnitelma on osaamisperustainen, jolloin opetusta ohjaavana tekijänä on tavoitteellinen osaamisen kehittäminen ja nykyistä laajempien työelämläheisten opintokokonaisuuksien rakentaminen.

Helsingissä 11 päivänä huhtikuuta 2013

Opetusministeri Jukka Gustafsson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 242/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Kauma /saml:

På vilket sättämna regeringen ändra utbildningssystemet för att förbättra förutsättningarna för tillväxt inom textil-, beklädnads- och modebranschen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt regeringsprogrammet för Jyrki Katainens regering främjar regeringen det finska arbetets och företagandets konkurrenskraft på den öppna världsmarknaden. Att stärka yrkesskicklighet och kompetens samt att skapa en attraktiv och fungerande miljö för företag ligger i nyckelposition. Ett mål i regeringsprogrammet är att utbildningen på alla nivåer ska svara på nationens behov av bildning och på arbetsmarknadens behov på lång sikt. Med hjälp av prognostisering inom utbildningen vill man styra strukturer, innehåll och kvantitet på utbildning och examina.

Prognostiseringen inom utbildningen har utvecklats kraftigt de senare åren, och resultaten utnyttjas systematiskt bland annat när det gäller att rikta utbildningsutbudet och utveckla innehållet i utbildningarna. Kvantitativ prognostisering har redan länge hört till utbildningsförvaltningens primära arbete. Expertorgan för kvalitativ prognostisering har från och med 2011 varit systemet med utbildningskommissioner, som består av en styrgrupp och 26 utbildningskommissioner som representerar olika kompetensområden och branscher. Utbildningsstyrelsen stöder utbildningskommissionerna i den kvalitativa prognos-

tiseringen. För prognostisering av utbildningens kvalitativa innehåll har det med stöd från Europeiska socialfonden utvecklats en modell för prognostisering av riksomfattande kompetensbehov (modellen VOSE), som i fortsättningen kommer att användas som metod. Prognostiseringen av de kvantitativa och kvalitativa behoven av utbildning och kompetens har med början 2013 samlats i samma enhet på Utbildningsstyrelsen för att prognostiseringens olika perspektiv ska kunna samordnas och på så sätt bättre än tidigare motsvara arbetslivets varierande kompetensbehov på alla utbildningsnivåer. Dessutom kopplar Utbildningsstyrelsen det prognostiseringsarbete som den koordinerat till en systematisk del av utvecklandet av den yrkesinriktade examensstrukturen och uppgörandet av examensgrunderna. Därmed kan det vetande som produceras i sådana prognostiseringsprojekt som utredningen om utbildningen inom textil- och beklädnadsbranschen bättre än i nuläget beaktas då utbildnings- och examenssystemet utvecklas. Det kvalitativa vetandet om kompetensbehoven fungerar i fortsättningen som incitament när det gäller att förnya grunderna för yrkesinriktade examina och utveckla examensstrukturen. Även yrkesutbildningsanordnarna och högskolorna prognostiserar på sina områden i samarbete med arbetslivet på området och reagerar vid behov också snabbt på ändrade kompetensbehov.

I enlighet med regeringsprogrammet och utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2011—2016 fortsätter undervisnings- och kulturministeriet i intensivt samarbete med arbetslivet och övriga centrala intressentgrupper att förnya examenssystemet inom yrkesutbildningen. Målet är en examensstruktur och examina som är klarare och mer konsekventa än tidigare och som

bättre motsvarar behoven i arbetslivet. Ministriet tillsatte våren 2012 en styr- och arbetsgrupp för att utveckla examenssystemet. Arbets- och styrgruppens uppgift är att bereda ändringar i författningarna och bestämmelserna om yrkesutbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning så att de efter revideringen träder i kraft senast 2014.

Utvecklandet av yrkesutbildningens examenssystem har framskridit enligt tidtabellen. Under 2012 har man berett riktlinjerna för de yrkesinriktade examina som helhet och påbörjat beredningsarbetet för en regeringsproposition utgående från styrgruppens riktlinjer. I utredningen om utbildningen inom textil- och beklädnadsbranschen "Yrkeskunskap är alltid modern" (Ammattitaito on aina muodissa, på finska) som beställdes av Utbildningsstyrelsen lyftes vissa problem fram: grundutbildningen i branschen är delad i två grundexamina på olika utbildningsområden, detsaknas enhelhet som ger kompetens inom beklädnads- och textilhandel i examenssystemet och det finns ett behov av att utveckla mångsidigt kunnande inom de kontaktytor som uppstår mellan olika områden. Avsikten är att problemen ska beaktas i det fortsatta utvecklandet av det yrkesinriktade examenssystemet. Examenssystemet kommer att göras mer flexibelt bland annat så, att man för alla yrkesexamina smidigare än i nuläget kan välja delar av sin examen ur andra yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Detta hjälper till att möta många av kompetensbehoven även inom textil- och beklädnadsbranschen. Yrkes- och specialyrkesexamina på olika områden utvecklas som en del av det yrkesinriktade examenssystemet som helhet.

Regeringens mål är att säkerställa ett tillräckligt utbud på yrkesutbildning som riktas i enlighet med arbetsmarknadens långsiktiga behov och samtidigt se till att det branschmässigt och regionalt sett finns ett tillräckligt utbud med tanke på ungdomsårsklassernas utveckling och den vuxna befolkningens kunskapsnivå. Samtidigt fortsätter man utveckla anordnarstrukturen inom yrkesutbildningen och nätverket av enheter som en dialog mellan ministeriet och utbildningsanordnarna. Målet är att förbättra utbildningens kvalitet,

effektivitet och kostnadseffektivitet samt säkerställa att anordnarna av yrkesutbildning är tillräckligt starka aktörer både med tanke på individen och på att de ska möta kompetensbehoven i arbetslivet. En interaktiv process mellan undervisnings- och kulturministeriet och yrkesutbildningsanordnarna startades i november 2012, och avsikten är att den ska vara slutförd i juni 2013. Samtidigt granskas även utbudet på yrkesutbildning inom olika branscher, även textil- och beklädnadsbranschen, i Finland. Vid behov kan ministeriet, om det behövs för att anpassa utbildningsutbudet, ensidigt besluta om indragning av tillstånd att ordna utbildning om det är motiverat av utbildningsbehov eller av deprofessionella och ekonomiska förutsättningarna att anordna utbildningen.

Som en del av den strukturella utvecklingen av de olika utbildningsstadierna intensifieras det inbördes samarbetet mellan läroanstalter på andra stadiet och samarbetet med högskolorna. Syftet är att främja ett gränsöverskridande sambruk av lokaler, stödtjänster och lärarresurser i läroanstalter och högskolor för att trygga regional tillgång och kvalitet på utbildningen i synnerhet på områden som textil- och beklädnadsbranschen, där utbildningen i viss mån sker i mycket små enheter. Även kontakterna till arbetslivet stärks på alla utbildningsstadier för att öka arbetslivsinriktningen i utbildningen. Rollen för inläring på arbetsplatser samt användningen av arbetsintensiva lärmiljöer och undervisningsmetoder har stärkts inom den yrkesinriktade utbildningen bland annat genom att perioderna för inläring i arbetet har utökats från ett minimum på över 20 studieveckor, genom individuella studievägar där studier i skolform och läroavtalsutbildning förenas samt genom att utveckla läroavtalsutbildningen och dess kvalitet.

Målet med den strukturella utvecklingen av högskolorna är att samla kunnande i större helheter än tidigare där de bästa förutsättningarna finns att utveckla kvaliteten på verksamheten. Speciellt i fråga om små områden är högskolornas arbetsfördelning motiverad ur den synvinkeln. I samband med reformen av yrkeshögskolornas tillstånd avser man att främja högskolor-

nas profilering på de områden där de är starka. I fråga om utbildningsansvar är det meningen att föreskriva att en yrkeshögskolas utbildningsansvar fastställs genom examina och examensbenämningarna. Avsikten är att det nuvarande beslutsfattandet om utbildningsprogram ska slopas. Ett mer flexibelt sätt att fastställa utbildningsansvaret är att ge yrkeshögskolorna bättre möjligheter att anpassa utbildningsutbudet enligt behoven i arbetslivet. Genom att få yrkeshögskolorna att reagera snabbare kan man också snabbt svara på ändrade behov i arbetslivet.

De högskolor som ger utbildning i textil- och beklädnadsbranschen har i läroplansarbetet beaktat de föränderliga behoven i branschen och förutsättningarna för att branschen ska utvecklas.

Till exempel i Tammerfors yrkeshögskola har kompetensbehoven inom branschen kartlagts genom ett mångsidigt och brett samarbete med arbetslivet. På yrkeshögskolans utbildningsprogram för pappers- och textilteknik samt kemisk teknik kan man inrikta sig på textilteknik. Den nya läroplanen grundar sig på kompetens, varvid de faktorer som styr undervisningen är utvecklandet av en målinriktad kompetens och att bygga upp arbetslivsnära studieenheter som är mer omfattande än för närvarande.

Helsingfors den 11 april 2013

Undervisningsminister Jukka Gustafsson